

Наталія КОРЖЕНІВСЬКА

д-р екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Олександр РУДИК

здобувач вищої освіти ОС «магістр»,
спеціальність 051 «Економіка»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В основу економічного розвитку країни та її товаровиробників покладено інтеграційні процеси та розширення торговельних операцій. Забезпечення валютних надходжень стимулює вкладення фінансових капіталів і науково-технічний прогрес, розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності. Геополітичні чинники, вдосконалена інституціональна база, ефективне законодавство, потужний ресурсний потенціал, у тому числі кадрове забезпечення дозволить підприємствам поживати зовнішньоекономічну збутову діяльність, забезпечувати прибутковість.

Серед вирішальних напрямів активізації зовнішньоекономічних відносин підприємств АПК України, реалізації їх експортного потенціалу варто виокремити наступні: завершення процесів формування ефективного власника у системі АПК; запровадження інноваційного розвитку усіх складових елементів господарського механізму підприємств агропромислового комплексу; виокремлення політичної складової у зовнішній політиці підприємств АПК з метою активізації міжнародного обміну продовольством; розширення обсягів експортоорієнтованого виробництва на підприємствах АПК; зменшення залежності усіх підприємств агропромислового комплексу України від імпорту; прискорення процесів здійснення стандартизації і сертифікації відповідно до міжнародних вимог [1].

В умовах трансформації соціально-економічної системи України та зміни вектору політичної та економічної інтеграції, в секторі розвитку аграрної галузі залишаються і низка інших невирішених питань і проблем, розв'язання яких лежить в системі внутрішнього і зовнішнього інституційного середовища. Підприємства агропромислового сектору економіки України є надзвичайно чутливими до

інституційно-інфраструктурного забезпечення їх зовнішньоекономічної діяльності. Проведений аналіз стану розвитку інституційного середовища зовнішньоторговельної діяльності на основі досліджень Світового банку засвідчує повільні темпи його удосконалення і позитивного впливу [2].

Аналіз зовнішньої торгівлі України товарами показав, що у 2020 р. експорт товарів становив 49212,9 млн. дол. США, або 98,3% порівняно із 2019р., імпорт – 54091,3 млн. дол., або 89,0%. Негативне сальдо склало 4878,4 млн. дол. (у 2019 р. також негативне – 10745,6 млн. дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,91 (у 2019 р. – 0,82). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 234 країн світу.

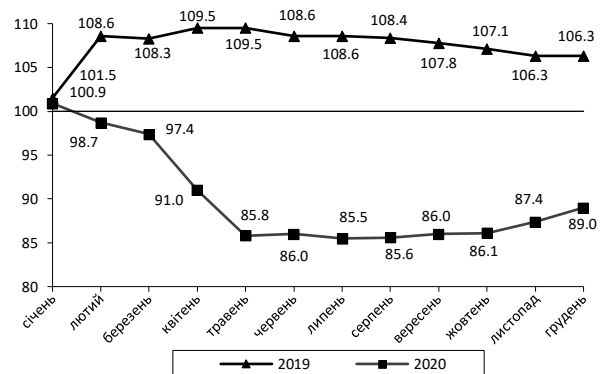
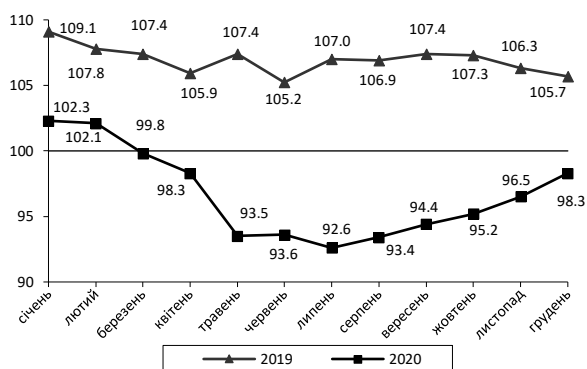

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) експорту товарів (у % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком)

Рис. 2. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів (у % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком)

У 2020 р. експорт товарів та послуг становив 59042,0 млн. дол. США, або 92,2% порівняно із 2019р., імпорт – 59297,5 млн. дол., або 87,5%. Негативне сальдо склало 255,5 млн. дол. (у 2019 р. також негативне – 3689,1 млн. дол.).

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України

(млн. дол. США)

	Експорт		Імпорт		Сальдо	
	2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.
Усього (товари і послуги)¹	64050,3	59042,0	67739,4	59297,5	-3689,1	-255,5
у т.ч. країни ЄС	24164,7	21893,0	28738,4	26250,1	-4573,7	-4357,1
Товари	50054,6	49212,9	60800,2	54091,3	-10745,6	-4878,4
у т.ч. країни ЄС	20750,7	18612,1	25012,2	23456,9	-4261,5	-4844,8
Послуги	15628,9	11167,1	6942,2	5209,2	8686,7	5957,9
у т.ч. країни ЄС	4469,0	4255,1	3728,9	2796,1	740,1	1459,0

Джерело: [3].

Зовнішня торгівля України послугами свідчить, що у 2020р. експорт послуг становив 11167,1 млн. дол. США, або 71,5% порівняно із 2019р., імпорт – 5209,2 млн. дол., або 75,0%. Позитивне сальдо становило 5957,9 млн. дол. (у 2019р. також позитивне – 8686,7 млн.дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 2,14 (у 2019р. – 2,25). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 220 країн світу.

Таблиця 2

Товарна структура зовнішньої торгівлі, тис. дол. США

Назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Усього, у тому числі	47334987,0	50054605,8	39633538,3	57187578,0	60800173,1	42986971,4
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1210638,3	1277015,8	977506,5	917988,8	1071472,8	995784,4
живі тварини	45786,6	62547,7	41986,8	71823,6	76639,9	67605,9
м'ясо та істивні субпродукти	645982,3	711895,1	547003,9	167663,2	158603,9	136539,9
риба і ракоподібні	24981,4	33637,5	34275,8	549534,7	644617,7	520166,4
молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	480947,4	453877,2	342085,6	106458,0	169492,1	253036,3
інші продукти тваринного походження	12940,6	15058,3	12154,4	22509,3	22119,2	18435,9
II. Продукти рослинного походження	9886060,4	12914543,1	9501889,2	1529221,1	1794636,6	1542221,4
живі дерева та інші рослини	4442,8	6479,7	4625,2	33977,0	40905,9	38487,9
овочі	235682,7	184515,0	144616,7	106191,3	212383,8	218574,3
істивні плоди та горіхи	228564,1	260112,2	180386,4	526707,0	673160,7	560071,3
кава, чай	12059,2	11709,0	12126,1	209046,6	222433,8	204492,8
зернові культури	7240558,1	9633333,9	7628662,9	191116,7	180817,4	147922,4
продукція борошномельно- круп'яної промисловості	175811,2	202099,4	128403,2	34338,8	35083,1	26554,6
насіння і плоди олійних рослин	1954149,8	2563242,3	1358809,9	397429,2	400839,7	323007,0

Джерело: [3].

Основними країнами-партнерами в експорті товарів у 2018-2020 рр. виступили Єгипет, Німеччина, Італія, Туреччина, Російська Федерація, Польща, Китай.

Одним зі шляхів до збереження інтересів держави є розвиток продовольчої складової агропромислового комплексу. Маючи в наявності сировинні запаси, підприємства переробної галузі мають значну перевагу перед іншими підприємствами, які теж є частиною глобальної світової економіки. Це в першу чергу дасть можливість вітчизняним споживачам отримувати продукцію власного виробництва, яка не містить у своїй вартості певні мита та податки. Також, як свідчить

досвід, вітчизняна продукція є більш дешевою, ніж закордонна. Така спрямованість виробництва знизить ризик появи демпінгу на ринку агропродовольчої продукції. Формування стійких конкурентних переваг на ринку споживчих товарів дозволить підприємствам зайняти бажану конкурентну позицію, забезпечити ефективну виробничу, фінансову та інвестиційну діяльність у подальшому і отримати максимальний дохід [4].

Основною проблемою розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств залишається недостатня конкурентоздатність продукції та сировинний напрям експорту, недотримання міжнародних вимог та стандартів виробництва. Тому одним із пріоритетних завдань державної політики в сфері АПК є формування ефективного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності та інституціональна досконалість.

Перелік джерел інформації:

1. Березіна Л.М. Зовнішньоекономічні аспекти в удосконаленні відносин підприємств АПК. *Економічні інновації*. Вип. 43. 2011. С. 26-32.
2. Бистров І.В. Напрями вдосконалення інституційної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК в умовах поглиблення євроінтеграції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 21. Ч. 1. С. 57-61.
3. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expres_u.html.
4. Павлов О.І., Самофатова В.А., Кулаковська Т.А. Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір. Монографія. Одеса «Астропринт». 2019. 272 с.